

մաց. չգտանեմք նոյնպէս և նախ քան զնոյն ինքն Գրիգոր վարդապետ յարձանադիրս անդ՝ Եռաջնորդ լիալուրդ աստէն:

Սակաւք ոմանք յիշին յարձանադիրս յետ վերոյգրեւոցն երկուց վարդապետաց. այլ առանց գործոց յիշատակութեան գիտեմք Եռաջնորդս լիալ ի Գահիրէ մինչև ցներկայ Գարբրիէլ Լպիսկոպոս՝ անձինս ութն, միմեանց յաջորդելով ի Գաղար և ի Յարութիւն վարդապետացն մինչև ի ներկայս:

Գաղար և Յարութիւն վարդապետք Խիզանցիք յիշատակին յաւուրս շինութեան նախկին Եռաջնորդարանին և սառնրձին ի թուականին Հայոց ՌՄԽԹ (1797) յամս արշաւանացն Գաղղիացոց յԼգիպոս:

Յետ սոցա կացեալ են Եռաջնորդք Եղգիս՝ Պօղոս Լպիսկոպոս Երեւելի, Կարապետ վարդապետ Վանեցի, Կարապետ վարդապետ Պօլսեցի, Ստեփան վարդապետ Կիպրացի, Կայծակ Կարապետ վարդապետ Կարնեցի, Սահակ վարդապետ Ուշտունի և Գրիգոր Լպիսկոպոս. սոքա առանց գործոց յիշատակին ի զիրս յիշատակարանաց. որոց անուանք յայտնի են է զի ի կոնդակաց աթոռոյն Երուսաղէմի, որպէս ասացեալ եմք, և է զի մօտ գորով՝ կան նոցա ականատես ժամանակակիցք:

Կիրակոս Լպիսկոպոս Երուսաղէմի, յորոյ աւուրս յիշատակին շինուածք բարեպաշտութեանց Եռաջնորդարանն, դպրատունն և հիւրատուն կամ հիւանդանոցն և այլն:

Գարբրիէլ Լպիսկոպոս այժմեան Եռաջնորդ կառուցեալ է զհոյակապ եկե-

ղեցին ձեռնառութեամբք իշխանաց և արդեամբք կալուածոց, որ ամ ըստ ամբ բերէ մինչ ց40 հազար զուրուշ դումար դրամոց:

(Մեղեմէ Է Երեմիայն)

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ Ի՞ՆՉ Է ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ.

Այս դժուար հարցը լուծելու համար թէպէտ բազմահմուտ հանճար եւ ճարտար գրիչներ պէտք են, սակայն իւրաքանչիւր ոք ըստ չափու եւ կարողութեան պարտական է եթէ ոչ մեծ՝ գէթ իւր փոքրիկ ծառայութիւնը մատուցանել իւր ազգակցաց, այն է դաստիարակութեան ամենաօգտաւէտ խնդրոյ համար, իւր հասկացած եւ կշռել կարողացած իղձերը եւ պէտքերը արտայայտելով:

Այս խնդրոյ վերաբերութեամբ թէեւ մի քանի անգամ խօսել են մեր արդի բանասէրներից ոմանք, բայց այս անգամ եւս թող աւելորդ չը համարուի խօսելը, որովհետեւ ժամանակը պահանջում է այսպիսի օգտաւէտ հարցերի համար շատ անգամ դիտողութիւնք եւ տեսութիւնք չափել:

Ուրեմն այժմ տեսնենք ժամանակը ի՞նչ է պահանջում:

Շատ անգամ թէ իսկ ականատես թէ ուրիշներից լսելով՝ եւ թէ մասնաւոր փորձառութեամբ եւրոպայի ազգերը մեզ միշտ զարմանքներ են պատ-

ճառում իրանց ուսումնասիրութեամբ, հնարագէտ ճարտարութեամբ եւ դանդան գործերի եւ արհեստների մէջ յաջողակութիւն ցոյց տալով: Եւ մենք միշտ զարմանալով ասումենք, — «Տօ՛ր սրանք ինչպիսի մարդիկ են, որ ամեն բանի գիւտը եւ հնարը գտնումեն եւ այլն», բայց երբէք հարկաւոր չէ զարմանալ, այլ պէտք է մտածել՝ որ նրանք էլ մեզ նման մարդիկ են, ոչինչ մեզանից աւելի կամ պակաս չունին, բայց ի այն՝ որ Եւրոպացիք ըստ մեծի մասին չափազանց աշխատասէր են եւ ոչ մի բան առանց ուշադրութեան չեն թողնում: Ամեն բան նուրբ քննելով, ամեն մի նոր գիւտ հարիւրաւոր անգամ փորձելով կրկնում են՝ դժուարութիւնները հեշտացնելու համար: Եւ այդ է պատճառը, որ մեզ համար զարմանալի եւ դժուար երեւացող շատ գործերը, որոնք մեր կարծիքով անկարելի եւ խելք չհասնելու բաներ կերեւէին կամ կերեւին, նրանք միայն մտածելով եւ աշխատութեամբ շատ հեշտ են ձեռք բերում: Ուրեմն սրանից պէտք է եզրակացնել, որ ժամանակը մեզանից պահանջում է *ստատիստիկական* եւ *սոցիալական* ունենալ:

Բայց մարդը աշխատասիրութեան ծանր, իսկ հասկացողի համար ամենաթեթեւ լուծը ինչպէ՞ս պէտք է վերցնէ. այդ ամենահարկաւոր խնդիրներից մէկըն է:

Ի հարկէ այդ քաղցր լծի ծանրութեանը գիմանալու համար փոքր հասակում եղած ժամանակից պէտք է սովորի աշխատասէր լինել մինչեւ կատա-

րելութեան հասնելը. այնուհետեւ անկարծիք ամեն բանի մէջ սովորած կրկինի աշխատել եւ ամեն դժուարութեանց համբերութեամբ տանել:

Սակայն ի՞նչ միջոցներով եւ թէ՛ ո՞ր տեղից կարող ենք ձեռք բերել մեր այդ ցանկացածները, որով կարողանանք մանկան ձեռքը աշխատասէր լինելու մի գէնք տալ:

Այդ՝ բաց ի ուսումնարաններից՝ ոչ մի տեղ չէ կարելի: Ուրեմն ժամանակը դարձեալ պահանջում է ունենալ կանոնաւոր *ստատիստիկական* եւ կարգապահ ու ջանասէր *սոցիալական*:

Այլեւ, ինչպէ՞ս սկզբում ասացինք, պէտք է փոքր հասակից սովորի աշխատասէր լինել: Ուրեմն մանկան ծնողաց պարտականութիւնն է միշտ հսկել իւր դաւակի վերայ եւ վարժեցնել աշխատութեան մէջ, բայց այնպիսի եղանակաւ՝ որ չլինի թէ ծանր գործերի ենթարկելով զմանուկն՝ (կարողութիւնից եւ ուժից դուրս)՝ տեղիք տայ նորան արհամարհել ձեռնարկած գործը եւ զղուելով թողնել հեռանալ: Այդ կլինի ոչ թէ վարժեցնել, այլ բացարձակ ասել թէ՛ ամեն գործ էլ շատ դժուար է, թող ու հեռացիր:

Բայց ի սրանցից՝ ժամանակը պահանջում է ունենալ հոգատար իշխաններ, ուսումնական քահանայք եւ բարի ու կրթեալ մայրեր: Որոնցից առաջինները իւրեանց հոգատարութեամբ եւ ջանասիրութեամբ աշխատեն շատացնել ուսումնարանների թիւը եւ եղածները կանոնաւորութեան մէջ պահել, որոնց մէջ կրթուող մանուկը իւր սատարից օ-

բինակ առնելով՝ պարտաւորւած լինի եւ ինքն մի եւ նոյնն անել ապագայ սերունդին համար:

Երկրորդ կարգինը այս ինքն Քահանայք՝ պարտականութիւն յանձն առած թող ջանան մշակել նոցա փափուկ սրտերի մէջ՝ Աստուածապաշտութեան եւ կրօնասիրութեան մաքուր սերմեր, որոնք աճելով հետզհետէ սկսանին ծաղկել եւ հազարաւոր ու բիւրաւոր պտուղ տալ: Մանաւանդ չձանձրանալ երբէք հոգեշահ եւ բարոյական խրատներով զմանուկն վարժեցնելէ երբ նա ընդունակ է դիւրաւ ըմբռնելու իւր ապագայ երջանկութեան վերաբերեալ մտքերը:

Իսկ երրորդ կարգինը այս ինքն մայրերն՝ որոնք մանկան առաջին դաստիարակը կը համարուին, եւ շատ ապացոյցներով հաստատուած է՝ որ նոցա լաւութեան եւ վատութեան սկզբնապատճառ իրանք են, թող անփոյթ չլինին իրանց զաւակները բարոյականութեամբ զարգացնելոյ փոքր հասակէն սկսելով՝ մինչդեռ ամեն բան անմեղութեամբ եւ առանց դիտութեան կամ մտածելու են գործում, ջանք անեն աշխատասիրութեան եռանդը փոքր հասակում մըտցնել նոցա մէջ, (բայց չափաւորութիւնը ձեռքից չթողնելով):

Եթէ ծնողք կամենում են՝ որ իրանց զաւակները օրինաւոր եւ կատարեալ մարդիկ լինին, թող ժամանակ չկորցնեն նոցա դաստիարակելու, եւ որ ամենահարկաւորն է եւ գլխաւորը՝ թող չը թողնեն առանց ուսման:

Երբ այս ամենը կլինի, այնուհետեւ կարծիք չկայ՝ որ էլ չենք զարմանալ

Եւրոպացւոց վերայ եւ մենք ինքներս աշխատելով ամեն բանի գիւտը եւ հրնարը հեշտութեամբ կրդոնենք, այնուհետեւ էլ բերանաբաց ու զարմացմամբ չենք նայի որ եւ իցէ Եւրոպացի անհատի վերայ:

Իսկ ընդ հակառակն, քանի որ անհոգ կմնանք, դէպ ի ուսումն անտարբեր կլինինք, ամեն բան առանց մտածելու կանենք, աշխատութիւնից փախչելով կը հեռանանք եւ մեր թանկագին ժամանակը զուր եւ պարապ կանցկացնենք, էլ այնուհետեւ ամենեւին կարծիք չկայ՝ որ մինչեւ մեր մահուն վերջին կէտը դարձեալ ամեն բանի կարօտ ենք եւ կլինինք: Մինչեւ այժմ՝ ինչպէս որ աշխատասէրների վերայ զարմացմամբ ենք մտիկ տուել, դարձեալ պէտք է տանք: Ափսոս, որ տակաւին շատ անտարբեր ենք. . . . :

Աղնիւ ընթերցող, այժմ բացայայտ երեւում է՝ թէ ժամանակը ինչ է պահանջում, եւ ժամանակի պահանջներից ինչ օգտուէտ ծագումներ են յառաջ գալիս: Ես կարծիք չունիմ՝ որ ամեն մարդ էլ կցանկայ իմ ասածներին եւ կը համոզուի, որ առանց աշխատասիրութեան ոչ մի բան կատարելապէս չէ կարող իւր սահմանի մէջ գտնուիլ:

ԱՂԷՔՕԱՆԴԻ ՄԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՃԱՂԷԽԱՆԴԵՐԱՊԵՂ: